

Láska a moc ve výtvarném umění doby renesance

Kristýna Nováková
Praha 2008

Téma této práce se upřesňovalo postupně v průběhu dvou minulých let. Studentka zprvu v nadšení z pohledu, jaký nabízí genderový přístup k dějinám a výtvarnému umění, chtěla zkoumat postavení ženy v době renesance, jak se odráží ve výtvarném umění. Podle toho volila i knihu ke skeletovému překladu: Margaret King, *Women of the Renaissance* (1991). Z této knihy i z dalších studií, především amerických autorek, které sledují ženskou problematiku podle obrazových pramenů italské renesance vyplývá, že s tématem ženy souvisí především téma lásky a rodiny. I toto téma vzbudilo zprvu u studentky okouzlení, ale postupně se dopracovala k tomu, že je obsah těchto pojmů dobově podmíněn a liší se od současného vnímání. Zde tedy došlo k zúročení mezioborového studia, jaké se na historickém modulu FHS nabízí.

Dohodly jsme se ale, že pro bakalářskou práci si studentka zvolí umělecké dílo, které bude moci studovat v originále a v kontextu uplatnění renesance v českých zemích. Volba padla na letohrádek královny Anny.

Ukázalo se, že je to téma opět aktuální, protože od roku 2003 začaly vycházet dílčí studie Jana Bažanta, které zásadním způsobem prohloubily a změnily interpretaci této stavby, původně uváděné jako dar z lásky, který dal své ženě Anně Ferdinand I. Habsburský. Jan Bažant tuto interpretaci vyvrátil, odhalil její vznik na základě báchorky ze 16. století, která byla rozvinuta v mýtus „dobré české královny a nemilosrdného habsburského krále“ v době národního obrození. „Ve druhé polovině 19. století byly vytvořeny všechny předpoklady pro to, aby se legenda o „dobré královně“ prolнула s oslavou české renesance. Výsledkem byl „mýtus o Letohrádku královny Anny“. (Bažant, *Pražský Belvédér*, s. 34). Česká neorenesance se stala slohem nové české občanské společnosti a Letohrádek byla adaptován jako výstavní síň Společnosti přátel nauk. Bažant (dtto) cituje článek (z r. 1900) Fr. Seraf. Procházky, ve kterém byla souvislost letohrádku s nenáviděnými Habsburky převrstvena legendou o Letohrádku královny Anny, který „stavěla láska“.

Bažant shromáždil ve svých studiích podklady (analogie, prameny) pro tvrzení, že letohrádek je stavbou, která reprezentuje moc Habsburků a téma lásky zcela z její ikonologie vyloučil. Kr. Nováková měla v této práci porovnat ikonografii lásky a moci v době renesance, aby se dokázala dobová ikonologická souvislost, dokonce snad i podmíněnost, těchto fenoménů.

V první řadě tedy měla v přípravě chronologicky a věcně (podle podloženosti) utřídit argumenty starších historiků a historiků umění i architektury pro interpretaci letohrádku jako „stavby z lásky“, a poté sledovat, jak a proč tyto argumenty Bažant vyvrací. V této části přípravy se prokazuje, že by bylo zapotřebí pečlivějšího výběru literatury podle zaměření a stupně odbornosti a zejména preciznějšího vypisování znění formulací.

1. kapitola: Sňatek a manželská láska

Studentka byla vedena k tomu, aby přijala Bažantovu tezi, že je především nutné sledovat důvody a pokyny objednavatele stavby, tedy Ferdinanda I. a nikoli uměleckou úroveň a slohovou orientaci stavitelů. Píše tedy o Ferdinandovi a jeho stavebních počinech na Pražském hradě, nejen na letohrádku, aby poukázala na vývoj jeho projektů v souladu s jeho politickými ambicemi. To se snažila, ale opět nevyužila všechny možnosti, které se nabízejí v doposavad publikované literatuře. Je však nutné uznat, že sledování souvislostí ve Vídni, Innsbrucku, případně na stavbách španělských Habsburků, by přesahovalo rámec bakalářské práce.

Přínosem práce je, že studentka sleduje stavbu nejen ve faktickém, ale i v symbolickém a postupně se rozvíjejícím kontextu místa: zahrada – hrad – sídelní město království. neodděluje od sebe, jako většina předchozích autorů, architekturu a její sochařskou výzdobu, ale snaží se jí „číst“ ve významovém sledu.

2. kapitola. Architektura a moc

V této části práce studentka nejprve sleduje obecné zvyklosti uzavírání panovnických sňatků a vnímání významu manželské lásky, aby pak konkrétně popsala okolnosti zasnoubení, uzavření sňatku a průběhu manželství Ferdinanda a Anny. V obecné části je nutné uznat, že byla nucena soustředit kusé a často až ahistoricky podávané informace z literatury historiografického i antropologického rázu do jednoho celku. Souborné zpracování této problematiky není, pokud je mi známo, dosud k dispozici. Pro konkrétní okolnosti Anniných a Ferdinandových zasnub a manželství by bylo naopak možné zapátrat ještě podrobněji v odborné literatuře historické.

3. kapitola: Architektura a moc

Tento vztah, nebo lépe řečeno způsob vizualizace moci v architektuře, je bohatě zpracovaný v zahraniční literatuře, v české zatím příliš ne. Studentka tedy vycházela především z interpretací italských renesančních staveb, stejně jako J. Bažant, ale především byla v této části práce plně závislá na Bažantově textu. Je to pochopitelné, protože tento autor jako první odhalil logické čtení sochařské výzdoby i architektonických prvků. Zde bych očekávala, že by mohla věnovat více pozornosti fotodokumentaci jednotlivých částí, ve které by prokázala jejich vazby. Takto pojatá dějově průběžná obrazová příloha není ani v Bažantově knize, bylo by tedy zapotřebí (a vzhledem k přístupnosti objektu i možné) ji vytvořit.

4. kapitola: Význam a smysl lásky

Nejobtížnější část práce, protože studentka se už nemohla opřít o Bažantův výklad, ale naopak ho musela překonat v tom, že ikonografii lásky musela převést do ikonologie lásky a vysvětlit její vztah k ikonografii a ikonologii moci. I když vysvětlení tohoto vztahu není (a ani nemůže být) definitivní, nicméně je velice přínosné. Na základě tradice středověké imperiální myšlenky překračující do doby raného novověku studentka dochází k naznačení závěru, že láska a moc se v kontextu dějin spásy navzájem podmiňují, dávají si smysl a určují tedy i dobové pojetí moci (o tom se píše v odborné literatuře dostatečně) i lásky mezi králem a královnou (o tom se explicitně nepíše v odborné literatuře snad vůbec) jako odpovědnost vůči jejich poddaným, pro které panovnický rod obrazně zajišťuje kontinuitu moci a lásky od počátku světa až k jeho konci.

Závěr:

Bakalářská práce Kristýny Novákové má v definitivní podobě drobné formální nedostatky (grafická úprava obsahu, překlepy, nedůslednou formální úpravu poznámkového aparátu a seznamu literatury apod.). Má rezervy i ve výběru obrazové dokumentace a již zmíněné nedostatky v práci s literaturou. Především je to ale práce, ve které se její autorka snaží stanovit si a sledovat osobitě formulované téma, kterým míří do mezery mezi přístupem historiků a historiků umění k jedné stavbě, objevuje tak možnosti historické a kulturní antropologie v této oblasti.

Práci proto doporučuji k obhajobě a hodnotím ji v rozsahu 38 – 40 bodů.

Blanka Altová
V Trstěnici dne 13. 3. 2008